

Soli pa solim

Bērnu tiesību konvencijas īstenošana
miesassodu izbeigšanai



Izdevējs	Baltijas jūras valstu padomes sekretariāts Slussplan 9, PO Box 2010, 103 11 Stokholma, Zviedrija
Autori	Anna Henry & Triona Lenihan, Globālo iniciatīvu vispārējai bērnu miesas sodu izbeigšanai
Redaktori	Turid Heiberg, Annabel Egan & Maria Corbett
Programmas partneri	Baltijas jūras valstu padome; Igaunijas Sociālo lietu ministrija; Somijas Sociālo lietu un veselības ministrija; Latvijas Labklājības ministrija; Polijas Bērnu tiesībsargs; Zviedrijas Veselības un sociālo lietu ministrija un Globālo iniciatīvu vispārējai bērnu miesas sodu izbeigšanai.
Eksperts	Daja Wenke
Dizains	Myah Design www.myahdesigns.com
Radošā komanda	Shawanna von Blixen & Marlene Riedel

ISBN: 978-91-984818-3-9



2018

Šī darba licence pieder Baltijas jūras valstu padomei saskaņā ar Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 starptautisko licenci. Lai apskatītu šīs licences kopiju, skatīt: <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0>

Vai Jūs plānojat tulkot šo publikāciju?

Lūdzu, sazinieties ar Baltijas jūras valstu padomi, lai uzzinātu vairāk par formātu, akreditāciju un autortiesībām.

saturs

nevardarbīgas bērnības programma..... 1

01

levads un galvenais vēstījums 3

02

globālā perspektīva un gūtā pieredze 6

- 2.1 kāpēc aizliegt miesassodus? 6
- 2.2 globālais progress 7
- 2.3 gūtie secinājumi 7

03

tiesību aktu reformas 10

- 3.1 juridiskais pamats 10
- 3.2 spēkā esošo tiesību aktu pārskatīšana 11

04

īstenošanas plānošana 14

- 4.1 efektīvas īstenošanas galvenie principi 14
- 4.2 visaptveroši valstu rīcības plāni 14
- 4.3 efektīvas īstenošanas elementi 15

05

apmācības un resursu palielināšana 16

- 5.1 vadlīnijas un apmācības 16
- 5.2 integrācija valstu un vietējās bērnu aizsardzības sistēmās 17

06

sadarbība ar ieinteresētajām pusēm 19

- 6.1 vecāki un ģimene 19
- 6.2 bērni 20
- 6.3 pilsoniskā sabiedrība 20

07

izpratnes veidošana 22

- 7.1 uzvedības izmaiņas un sabiedrības transformācija 22
- 7.2 uz tiesībām balstītas pieejas 23
- 7.3 galvenās grupas 23
- 7.4 partnerības 23
- 7.5 kampaņas ētiskie aspekti 23
- 7.6 galveno principu komunikācija 23

08

secinājumi 24

nevardarbīgas bērnības programma

Mainīt pasauli: Nevardarbīga bērnība kā realitāte

Valsts tiesību aktu, kas aizliedz bērnu miesassodus jebkurā vidē, tostarp mājās, pieņemšana ir būtisks sasniegums. Tas ir skaidrs apliecinājums, ka miesassodi ir vardarbības pret bērniem forma, kas vairs nav sociāli pieņemama un tiesiska. Pēc aizlieguma ieviešanas, sabiedrībām un valstīm ir pienākums veikt ieguldījums efektīvā tā īstenošanā. Valstis visā pasaulē saskaras ar šo izaicinājumu un mērķis izbeigt miesassodu piemērošanu bērniem tagad uzskatāms par skaidru nacionālo un reģionālo mērķi.

Baltijas jūras reģions gandrīz ir kļuvis par “zonu, kurā netiek piemēroti miesassodi” bērniem, jo 10 no 11 valstīm reģionā ir aizliegušas visu veidu miesassodus. Zviedrija bija pirmā valsts pasaulē, kas ieviesa juridisku aizliegumu 1979. gadā; Somija (1983), Norvēģija (1987), Dānija (1997), Latvija (1998), Vācija (2000), Islande (2003), Polija (2010), Igaunija (2015) un Lietuva (2017). Krievijas Federācijā vēl nav ieviests šāds juridisks aizliegums.

Baltijas jūras reģions ir daudzveidīgs. Lai arī dažām valstīm reģionā ir gandrīz 40 gadu pieredze juridiska aizlieguma īstenošanā, dažas tikai nesen ir uzsākušas ceļu, lai nodrošinātu no vardarbības brīvas bērnības. Nevardarbīgas bērnības programmas pamatā ir apņemšanās un līderība, ko demonstrē pārmaiņu veidotāji reģionā. Tie ir politiķi, valsts amatpersonas, pakalpojumu sniedzēji, praktiķi, pētnieki, aizstāvji, mediji un pilsoņi, tostarp bērni, jaunieši un vecāki.

Attīstība Baltijas jūras reģionā liecina, ka ir iespējams mainīt attieksmi un uzvedību, un ir iespējams transformēt sociālās normas par labu pozitīvai, nevardarbīgai bērnu audzināšanai. Kopš aizliegumu stāšanās spēkā, arvien vairāk un vairāk vecāku ir atteikušies no miesassodu izmantošanas bērnu audzināšanā. Taču, neraugoties uz panākto progresu, pārāk daudz bērnu joprojām piedzīvo fizisku un emocionālu vardarbību vai pazemojošu attieksmi.

Nevardarbīgas bērnības programmas mērķis ir veicināt pilnīgu miesassodu piemērošanas bērniem aizlieguma īstenošanu Baltijas jūras reģionā, pateicoties vairāku ieinteresēto pušu sadarbībai, plānošanai un rīcībai. Darba programmu vada Baltijas jūras valstu padomes sekretariāts un to līdzfinansē Eiropas Komisija. Piecas partnervalstis atbalsta projektu ar Baltijas jūras reģiona ministriju un valsts institūciju palīdzību: Igaunijas Sociālo lietu ministrija; Somijas Sociālo lietu un veselības ministrija; Latvijas Labklājības ministrija; Polijas Bērnu tiesībsargs; Zviedrijas Veselības un sociālo lietu ministrija. Globālā iniciatīva vispārējai bērnu miesas sodu izbeigšanai ir programmas starptautiskais partneris.

Nevardarbīgas bērnības programma ir izstrādājusi vairākus vadlīniju ziņojumus un kampaņu vecākiem, bērniem, praktiķiem, aizstāvjiem un politikas veidotājiem. Katra ziņojuma pamatā ir konkrēta tēma - soli pa solim norādījumi, aizlieguma īstenošana mājās, pozitīva audzināšana, izpratnes veidošanas kampaņas, pakalpojumu sniegšana un progresa novērtēšana. Turklāt kampaņa veido izpratni par miesassodu kaitīgo ietekmi un to, cik nozīmīgi ir tas, lai bērniem būtu uzticami pieaugušie, pie kā vērsties. Ziņojumi un kampaņa sniedz iedvesmu un vadošus standartus, kā arī praktiskus rīkus sabiedrības transformēšanai, lai padarītu nevardarbīgu bērnību par realitāti. Lai arī ziņojumi ir balstīti Baltijas jūras reģiona pieredzē, tie sniedz galveno vēstījumu un izceļ labāko pieredzi, kas attiecas ne tikai uz 11 reģiona valstīm, bet arī visu Eiropu un valstīm ārpus tās.

Vairāk informācijas par ziņojumiem un kampaņu www.childrenatrisk.eu/nonviolence

01

Ievads un galvenais vēstījums

ANO Bērnu tiesību konvencijas pieņemšana 1989. gadā signalizēja par jaunu viedokli, ka bērni, tāpat kā visi cilvēki, ir tiesību subjekti, un valstu valdībām ir pienākums nodrošināt, ka bērna tiesības tiek īstenotas.

Konvencija šobrīd ir visplašāk un ātrāk ratificētais cilvēktiesību līgums pasaulē,¹ demonstrējot visu valstu apņemšanos mainīt globālo skatījumu uz bērniem un dot tiem tiesības, kā arī aizsargāt tos.

Konvencijas 19.1. pants paredz, ka valstu valdības veic visus pasākumus, lai bērnus "aizsargātu pret fizisku vai psiholoģisku vardarbību, miesas bojājumiem vai nežēlīgu, nevērīgu vai nolaidīgu izturēšanos, sliktu izturēšanos vai ekspluatāciju, tostarp pret seksuālu vardarbību, kamēr viņš ir vecāku, aizbildņu vai jebkuras citas par bērnu atbildīgas personas aprūpē."² Vardarbīgu miesassodu piemērošanas bērniem izbeigšana ir būtiska stratēģija ceļā uz visu veidu vardarbības pret bērniem izbeigšanu.

Miesassodu aizlieguma iekļaušana tiesību aktos ir būtisks pamats, lai samazinātu to izmantošanu, taču aizliegums pats par sevi nav pietiekams, lai atbrīvotu bērnus no vardarbības. Aizliegums ir efektīvi jāīsteno, tostarp, piemērojot sabiedrības mēroga pasākumus, kuru mērķis ir mainīt sociālās normas un attieksmes, kas saistītas ar vardarbību bērnu audzināšanā. Lai arī juridisku aizliegumu attiecībā uz miesassodiem īstenošana prasa laiku un resursus, pieredze liecina, ka tas ir iespējams.

Šo vadlīniju pamatā ir ANO Bērnu tiesību konvencija un Konvencijas vispārīgie komentāri, ko publicējusi ANO Bērnu tiesību komiteja. Tajā paskaidrots, kā šos pasākumus īstenot praksē, sākot ar tiesību aktu reformām un beidzot ar izpratnes veicināšanu, tostarp speciālistu un pilsoniskās sabiedrības plānošanu, izglītību, apmācību un kapacitātes palielināšanu.

GALVENAIS VĒSTĪJUMS

Šo vadlīniju galvenie vēstījumi ir:

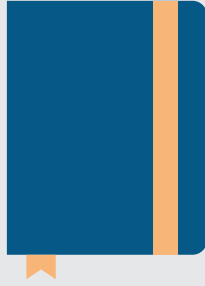
- Mēs zinām, ka ir iespējams mainīt attieksmi un uzvedību. Valstīs, kurās ir ierobežota miesassodu pielietošana, sociālās pārmaiņas tika panāktas, apvienojot tiesību aktu reformas, sociāli politisko attīstību un augošu izpratni par bērniem kā tiesību subjektiem. Politisks atbalsts, skaidra likumdošana un nacionālie rīcības plāni ir svarīgi rīki, lai padarītu bērnu miesassodu aizliegumu par realitāti. Nacionālie rīcības plāni un stratēģijas ir iedarbīgākas, ja tiek skaidri noteiktas lomas un atbildība, bet aktivitātes tiek finansētas vietējā un valsts līmenī.
- Tiesību aktu reformas galvenais mērķis ir skaidri paziņot, ka visu veidu miesassodi ir nepieņemami un ka likums aizsargā bērnus no vardarbības tāpat kā tas aizsargā pieaugušos un tiks piemērots bērna labākajās interesēs. Aizlieguma galvenais mērķis ir izglītēt un sniegt atbalstu vecākiem, aprūpētājiem un citiem, nevis kriminalizēt viņus. Efektīvu tiesību reformu pavada skaidrs rīcības plāns, tostarp pasākumi, lai veicinātu izpratni par likumu.
- Visi speciālisti, kuri tieši vai netieši strādā ar bērniem, ir jāapmāca un jāpaaugstina to kapacitāte, lai viņi izprastu miesassodu aizlieguma preventīvo mērķi un kā to labāk īstenot, lai sniegtu atbalstu bērniem. Būtiskās profesionāļu grupas ietver politikas veidotājus, sociālos darbiniekus, skolotājus, tiesību aizsardzības iestāžu darbiniekus, medicīniskās un veselības aprūpes speciālistus un citas personas, kas saskaras ar bērniem.

¹ Vairāk informācijas: https://www.unicef.org/crc/index_30229.html

² Konvencijas kopija pieejama šeit: https://downloads.unicef.org.uk/wp-content/uploads/2010/05/UNCRC_united_nations_convention_on_the_rights_of_the_child.pdf?ga=2.180006244.1945329974.1534770920-415042064.1534770920

- Efektīvai likuma, kas aizliedz miesassodus, īstenošanai nepieciešama redzama, starpnozaru koordinācija, lai nodrošinātu, ka izglītības un preventīvie pasākumi tiek uzskatīti par prioritāriem un tiek īstenoti un komunicēti plašā mērogā. Laba koordinācija, uzraudzība un novērtēšana valdības līmenī un valdības un pilsoniskās sabiedrības sadarbības līmenī nodrošinās efektīvu īstenošanu.
- Efektīvai īstenošanai ir nepieciešama saskaņota pakalpojumu sniedzēju un iestāžu rīcība, ko koordinē valsts un vietējās valdības iestādes, kas rīkojas bērnu, vecāku un citu aprūpētāju, ģimeņu, kopienu un pilsoniskās sabiedrības interesēs. Pilsoniskā sabiedrība ietver gan labdarības organizācijas, gan akadēmiskās aprindas, medijus, reliģiskās grupas un citas organizācijas. Miesassodu aizlieguma īstenošanai nepieciešama vide, kurā šīs grupas var efektīvi darboties, lai atbalstītu aizlieguma īstenošanu visos sabiedrības aspektos.³
- Ir nepieciešama konsekventa augsta līmeņa komunikācija, lai dažādas mērķa grupas saprastu un atbalstītu miesassodu aizliegumu un izprastu bērnu tiesības būt brīviem no visu veidu vardarbības. Galvenie vēstījumi ir: miesassods ir nepieņemams un kaitīgs bērnam un nevardarbīga bērnība, izmantojot pozitīvas audzināšanas metodes, ir labvēlīgas gan bērniem, gan vecākiem, gan sabiedrībai kopumā.

³ Committee on the Rights of the Child, 'General Comment No. 5 (2003): General measures of implementation of the Convention on the Rights of the Child', para 56.



02

globāla perspektīva un gūtie secinājumi

Mēs zinām, ka ir iespējams mainīt attieksmi un uzvedību. Valstīs, kurās ir ierobežota miesassodu pielietošana, sociālās pārmaiņas tika panāktas, apvienojot tiesību aktu reformas, sociāli politisko attīstību un augošu izpratni par bērniem kā tiesību turētājiem. Politisks atbalsts, skaidra likumdošana un nacionālie rīcības plāni ir svarīgi rīki, lai padarītu bērnu miesassodu aizliegumu par realitāti. Nacionālie rīcības plāni un stratēģijas ir iedarbīgākas, ja tiek skaidri noteiktas lomas un atbildība, bet aktivitātes tiek finansētas vietējā un valsts līmenī.

2.1 KĀPĒC AIZLIEGT MIESASSODUS?

Miesassoda pielietošana pārkāpj bērna tiesības uz cieņu pret cilvēka pašcieņu un fizisko neaizskaramību, kā arī bērna tiesības uz veselību, attīstību, izglītību un brīvību no spīdzināšanas un citas nežēlīgas, necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās vai soda.

Valstīs, kurās ir aizliegti miesassodi un vardarbība pret pieaugušajiem, bērnu miesassodu likumība pārkāpj bērna tiesības netikt diskriminētiem likuma priekšā vecuma dēļ. Likumi, kas pieļauj vardarbību pret bērniem, vienlaikus aizsargājot no tās pieaugušos, liecina par bērnu zemo statusu sabiedrībā un nostiprina uzskatu, ka bērni ir īpašums, nevis indivīdi un tiesību subjekti. Miesassodu likumība mazina bērnu aizsardzību, jo nostiprina ideju, ka zināmā mērā vardarbība pret bērniem ir pieņemama.

ANO Bērnu tiesību komiteja nepārprotami norāda visām dalībvalstīm, ka Bērnu tiesību konvencija paredz vispārēju miesassodu aizliegumu, tostarp mājās, kā arī efektīvu šī aizlieguma īstenošanu. Citas ANO un reģionālās cilvēktiesību uzraudzības iestādes atbalsta

šo aicinājumu ieviest aizliegumu un izbeigt miesassodu piemērošanu, un šis jautājums bieži tiek izvirzīts Vispārējā periodiskā pārskata ietvaros.⁴

Miesassodi joprojām ir izplatītāka vardarbības forma, ar ko saskaras bērni, visos pasaules reģionos. Ļaunākajos gadījumos tie var radīt smagus ievainojumus vai pat nāvi, taču arvien vairāk pētījumu liecina, ka pastāv saikne starp mazāk smagām miesassodu formām kā "iepēršanu" un negatīviem bērnu veselības un uzvedības rezultātiem, kas var saglabāties pieaugušā vecumā. Papildus tiešam fiziskam kaitējumam, miesassodi ir saistīti ar sliktāku garīgo veselību, smadzeņu attīstību un izglītības rezultātiem, lielāku agresiju un antisociālu uzvedību, kā arī bojātām attiecībām ģimenē.⁵ Miesassodi var izraisīt lielāku atbalstu vardarbībai un vardarbības pielietošanu vēlāk dzīvē. Jo īpaši, tie ir saistīti ar paaugstinātu vardarbības risku partnerattiecībās - upura vai agresora lomā.⁶

Tādēļ miesassodu izbeigšana ir būtiski nepieciešama, lai samazinātu vispārējo vardarbības līmeni sabiedrībā. Saskaņā ar Ilgstpējīgas attīstības plāna 16. mērķi "Miers, taisnīgums un spēcīgas institūcijas", visas valstis ir

⁴ The Universal Periodic Review is a peer-review system whereby states are examined by other UN member states on their overall human rights record, every five years. States issue recommendations to the state under review, which must respond to each recommendation received.

⁵ Gershoff, E. T., "Corporal punishment by parents and associated child behaviors and experiences: A meta-analytic and theoretical review", *Psychological Bulletin* 2002 (128(4)), 539-579; and Gershoff, E. T., Grogan-Kaylor, A., "Spanking and Child Outcomes: Old Controversies and New Meta-Analyses", *Journal of Family Psychology* 2016 (30(4)), 453-469.

⁶ Global Initiative to End All Corporal Punishment of Children, *Corporal punishment of children: review of research on its impact and associations*, Working paper (London: Global Initiative to End All Corporal Punishment of Children, 2016); and Temple, J. R., Choi, H. J., Reuter, T., Wolfe, D., Taylor, C. A., Madigan, S., Scott, L. E., "Childhood Corporal Punishment and Future Perpetration of Physical Dating Violence", *Journal of Pediatrics* 2017, published online 4 December 2017.

apņēmušās izbeigt visas vardarbības pret bērniem formas līdz 2030. gadam (16.2. mērķis).⁷ Viens no rādītājiem šī mērķa sasniegšanas progresa noteikšanai ir bērnu, kuru aprūpētāji izmanto miesassodus, proporcionālais skaits (16.2.1. rādītājs). Ir izveidota visaptveroša stratēģiju pakete ar nosaukumu INSPIRE, lai sniegtu valstīm modeli vardarbības pret bērniem izbeigšanai. Šī INSPIRE pakete uztver nepieciešamību pieņemt likumus, kas aizliedz vecākiem, skolotājiem un citiem aprūpētājiem pielietot miesassodus pret bērniem.⁸

Miesassodu aizliegums ar tiesību aktu palīdzību ir būtiski nepieciešams, lai samazinātu to pielietošanu, taču likumu reforma ir efektīvi jāīsteno, tostarp, piemērojot sabiedrības mēroga pasākumus, kuru mērķis ir mainīt sociālās normas un attieksmes, kas saistītas ar vardarbību bērnu audzināšanā. Pastāv spēcīgi pierādījumi par pozitīvām pārmaiņām attieksmē pret bērnu disciplinēšanu un izglītošanu, kā arī saistītājā praksē, pēc miesassodu aizliegšanas,⁹ taču uzvedības transformācijas process prasa laiku. Tādēļ valstīm, kas vēl nav panākušas pilnīgu tiesisku aizliegumu, jāpiešķir galvenā prioritāte nacionālās likumdošanas reformai kā pirmajam solim, ja tās plāno samazināt vardarbīgu sodu izplatību līdz 2030. gadam (16.2.1. rādītājs).

2.2 GLOBĀLAIS PROGRESS

Kopš Zviedrija kļuva par pirmo valsti, kas piemēroja bērnu miesassodu vispārīgu juridisku aizliegumu 1979. gadā, globālā virzība uz aizliegumu ir paātrinājusies, jo īpaši pēdējos gados. Kopš 2006. gada, kad Apvienoto Nāciju organizācija savā Ziņojumā par vardarbību pret bērniem, aicināja steidzami ieviest aizliegumu, valstu skaits, kur ir aizliegti miesassodi, ir vairāk kā trīskāršojies. Tagad vairāk kā ceturtajā daļā visu ANO Dalībvalstu miesassodi ir aizliegti visos apstākļos, tostarp mājās. Vēl vairāk valstu ir parādījušas apņemšanos ieviest līdzīgu aizliegumu un ir aizliegušas miesas sodus ārpus mājām, piemēram, skolās.

Valstis, kas kavējas apstrīdēt miesassodu likumību, reizēm apgalvo, ka "vēl nav pienācis laiks" un ka aizliegumam jāpagaida līdz sabiedrība ir gatava pārmaiņām. Taču jāatceras, ka aizsardzība pret visu veidu vardarbību jau ir atzīta par katra bērna pamattiesībām un sabiedrības viedoklis nedrīkstētu kalpot par attaisnojumu šo tiesību īstenošanas aizkavēšanai. Turklāt daudzu valstu pieredze rāda, ka sabiedrības viedoklis par labu miesassodu aizliegumam bieži vien seko aizlieguma īstenošanai, nevis rodas pirms tā, tādējādi aizliegums pats par sevi var rosināt nevardarbīgu disciplinēšanas metožu priekšrocību atzīšanu sabiedrībā.

Reizēm tiek apgalvots, ka pārmaiņas par labu nevardarbīgai bērnu audzināšanai notiks bez aizlieguma. Tomēr ir grūti pārliecināt vecākus, ka viņi nedrīkst izmantot miesassodus, ja tie joprojām ir likumīgi. Ja miesassodi ir dziļi iesakņoti paudzēs lietotās praksēs, ir ļoti svarīgi, lai likums sniegtu skaidrību un nešaubīgi un bez izņēmumiem demonstrētu, ka tas vairs nav pieņemami.

Daudzas valstis un sabiedrības saskaras ar dažādām bērnu tiesību un bērnu aizsardzības problēmām, tostarp bērnu nodarbinātību un seksuālo vardarbību pret bērniem, taču šādu izaicinājumu izplatība nav iemesls kavēt miesassodu aizlieguma ieviešanu. Tā vietā tiesību aktu reformu process, lai nodrošinātu vienlīdzīgu bērnu aizsardzību pret vardarbību, kāda tiek nodrošināta pieaugušajiem, palīdz uzlabot bērnu statusu sabiedrībā un veicina uzskatu, kā bērni ir pilntiesīgi pilsoņi un tiesību subjekti, nevis nepilnas personas vai īpašums. Tādējādi miesassodu problēmas risināšana var kalpot kā sākumpunkts visu bērnu tiesību problēmu risināšanai vienotā veidā. Piemēram, dažās valstīs, kur tika samazināta miesassodu izplatība pēc juridiska aizlieguma ieviešanas, novērots lielāks pieaugušo atbalsts bērnu līdzdalībai un cieņa pret bērna viedokli.

2.3 GŪTIE SECINĀJUMI

Nosakot un īstenojot pilnīgu miesassodu aizliegumu, visā Baltijas jūras reģionā gūtā pieredze ir ļāvusi izdarīt vairākus būtiskus secinājumus..

2.3.1 JURIDISKA AIZLIEGUMA ĪSTENOŠANA

- Ņemot vērā, ka daudzās sabiedrībās zināmā mērā miesassods tradicionāli tiek uzskatīts par pieņemamu gan likuma izpratnē, gan sabiedrībā, ir ļoti svarīgi, lai tiesību akti skaidri paredzētu, ka jebkāda veida fiziska bērnu sodīšana vai citas pazemojošas soda formas ir nelikumīgas.
- Ir svarīgi precizēt, ka aizlieguma primārais mērķis ir neļaut vecākiem izmantot vardarbīgus vai citādi nežēlīgus vai pazemojošus sodus, lai atbalstītu un izglītotu, nevis kriminalizētu vecākus un aprūpētājus. Tas palīdz pārliecināt sabiedrību un veicināt aizlieguma īstenošanu bērna labākajās interesēs.
- Sociāli politiskā attīstība un augošā izpratne par bērniem kā tiesību subjektiem ir veicinājusi veiksmīgus tiesību aktu reformu procesus vairākās valstīs, jo īpaši Baltijas jūras reģionā.
- Kampaņas tiesību aktu reformas atbalstam var būt efektīvas, ja tās atbalsta mediji un vada dažādās ieinteresētās puses, tostarp studenti, jauniešu organizācijas, kopienas un reliģiskās organizācijas, NVO, tiesībsargi, nacionālās cilvēktiesību aizsardzības organizācijas, ministrijas un politiķi.

⁷ For more information see: <https://www.un.org/sustainabledevelopment/development-agenda/>

⁸ World Health Organisation Inspire: 7 Strategies for ending violence against children http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/inspire/en/

⁹ This can be seen in the Baltic Sea Region, where a number of countries have conducted comparable research before and after law reform. In Sweden, for example, the number of children regularly smacked fell from around half in the 1970s to around a third in the 1980s and a few per cent after 2000.

- Ir svarīgi veidot izpratni, ieinteresētību un atbalstu aizliegumam, rosinot aizliegt miesassodus, neatkarīgi no tā, vai šo iniciatīvu rosina pilsoniskā sabiedrība vai politikas veidotāji.
- Spēcīga politiskā vienprātība par labu aizliegumam palīdz veicināt tā īstenošanu, taču tā ir svarīga arī turpmākās īstenošanas gaitā.

2.3.2 JURIDISKA AIZLIEGUMA ĪSTENOŠANA

- Aizlieguma īstenošanas plānam ir jānodrošina integrēta pieeja visu ministriju un departamentu līmenī. Tas var būt atsevišķs plāns vai būtisks plašāka plāna izbeigt visu veidu vardarbību pret bērniem elements. Nacionālie rīcības plāni ir iedarbīgāki, ja tiek skaidri noteiktas lomas un atbildība un tie tiek finansēti vietējā un valsts līmenī.
- Īstenošanai nepieciešama saskaņota rīcība - ko atbalsta atbilstoši sadalīts budžets - visās politikas jomās, tostarp, plānojot sabiedrības informēšanas veicināšanas un izglītības kampaņas; sniegt atbalsta pakalpojumus un informāciju vecākiem un bērniem, kā arī nodrošinot profesionālo apmācību.
- Pastāvīga izpratnes veicināšana ir ļoti svarīga, lai radītu vienprātīgu aizlieguma atbalstu un mainītu attieksmi un uzvedību, tādēļ jāizveido plāni un jāparedz finansējums ilgtermiņa un regulāriem pasākumiem.
- Kampaņas ir visefektīvākās, kad tās motivē vecākus un aprūpētājus, informējot ar miesassoda radītajām briesmām un pozitīvas audzināšanas priekšrocībām veselai bērna attīstībai, stresa mazināšanai un vecāku-bērna attiecību stiprināšanai.
- Valsts un nevalstisko struktūru sadarbība ir ļoti svarīga, lai efektīvi izplatītu informāciju un īstenotu aizliegumu. Tas ietver pilsonisko sabiedrību, akadēmisko nozari, tiesībsargs un citas neatkarīgās institūcijas un medijus.
- Plašsaziņas līdzekļiem var būt svarīga loma, rosinot sabiedrības diskusijas par bērnu aizsardzību, tostarp informējot par miesassodu aizliegumu un pozitīvu audzināšanu. Tie var sniegt sabiedrisku diskusiju platformu, kas var kalpot kā spēcīgs instruments pilsoņu iesaistē.
- Izpēte, analīze un pierādījumi palīdz sniegt informāciju aizlieguma īstenošanas gaitā. Labi datu ieguves mehānismi, piemēram, periodiski veselības vai cietušo bērnu pētījumi var palīdzēt novērot aizlieguma un ar to saistīto politiku īstenošanas progresu.
- Universāli skrīninga pakalpojumi sniedz lieliskas iespējas runāt ar klientiem par vardarbību un miesassodiem, kā arī var palīdzēt veicināt vardarbības gadījumu identifikāciju un apsekošanu.
- Skaidri noteikti ziņošanas pienākumi var veicināt proaktīvu ziņošanu par aizdomām vai zināmiem vardarbības gadījumiem, veicināt agrīnu identifikāciju un iejaukšanos, kā arī palīdzēt novērst vardarbības eskalāciju.
- Ģimenes locekļu nošķiršanas novēršana ir būtisks bērnu aizsardzības sistēmas mērķis. Ja tiek konstatēts, ka bērns mājās tiek pakļauts miesassodiem, jānosaka bērna labākās intereses katrā individuālā gadījumā, ņemot vērā bērna īpašos apstākļus.
- Daudzdisciplīnu un starpaģentūru sadarbība ir ļoti svarīga, lai būtu iespējams ātrāk identificēt, izskatīt un apsekot vardarbības pret bērniem gadījumus, piemēram, izmantojot Barnahus jeb Bērna Mājas modeli.
- Ir nepieciešami ģimenes atbalsta pakalpojumi un daudzveidīgas audzināšanas mācību programmas, kas atbilst konkrētām ģimenes vajadzībām.
- Ģimenes locekļu nošķiršanas gadījumos dienestu darbība ir daudz efektīvāka, ja tie spēj radīt sabiedrības uzticību. Lai panāktu uzticēšanos, kopienas un valsts dienestiem jānodrošina pārredzamība, uzticamība, atbildība un objektivitāte tajā, kā šie dienesti risina un apseko vardarbības gadījumus ģimenē..



tiesību aktu reformas

Tiesību aktu reformas galvenais mērķis ir skaidri paziņot, ka visu veidu miesassodi ir nepieņemami un ka likums aizsargā bērnus no vardarbības, tāpat kā tas aizsargā pieaugušos un tiks piemērots bērna labākajās interesēs. Aizlieguma galvenais mērķis ir izglītēt un sniegt atbalstu vecākiem, aprūpētājiem un citiem, nevis kriminalizēt viņus. Efektīvu tiesību reformu pavada skaidrs rīcības plāns, tostarp pasākumi, lai veicinātu izpratni par likumu.

3.1 JURIDISKAIS PAMATS

ANO Bērnu tiesību komiteja skaidro miesassodu aizlieguma mērķi tās Vispārējā komentārā Nr. 8. Komiteja norāda, ka aizlieguma mērķis ir novērst vardarbību pret bērniem, mainot attieksmi un praksi, uzsverot bērnu tiesības uz vienlīdzīgu aizsardzību, un sniedzot skaidru pamatu bērnu aizsardzībai un pozitīvas, nevardarbīgas un līdzdalīgas bērnu audzināšanas formas. Miesassodus aizliedzošu tiesību aktu reformu mērķis ir nodrošināt, ka bērniem tiek nodrošināta tāda pati tiesiskā aizsardzība pret vardarbību kā pieaugušajiem.

Daudzas valstis ir panākušas progresu, atceļot likumus, kas atļauj vai pieļauj bērnu miesassodus. Šie likumi bieži vien pastāv līdzās citiem likumiem, kas paredz bērnu aizsardzību pret “vardarbību” un “jaunprātīgu izmantošanu”. Valstu, kurās panākts pilnīgs aizliegums, pieredze liecina, ka dziļi iesakņotu attieksmju pret bērniem izaicināšanai ir nepieciešama visaptveroša tiesību aktu reforma, kas liedz jebkādas tiesības izmantot miesassodu un skaidri norāda, ka visu veidu bērnu miesassodi jebkuros apstākļos ir nepieņemami un nelikumīgi.

MIESASSODU AIZLIEGUMS IR PANĀKTS, JA:

- Tiesību akti skaidri aizliedz visu veidu miesas sodus un citus nežēlīgus vai pazemojošus sodus - vai šādi tiesību akti tiek nepārprotami interpretēti kā aizliedzoši.
- Lietotā valoda ir skaidra un to nevar nepareizi interpretēt - likums nedrīkst radīt nekādas šaubas, ka bērnus nedrīkst fiziski sodīt vai pakļaut pazemojošam sodam.

- Nepastāv nekādas juridiskās nepilnības, ko varētu izmantot personas, kuras vēlas attaisnot vai aizstāvēt noteiktu bērnu vardarbīgas sodīšanas pakāpi.
- Visu veidu juridiskā aizsardzība vai atļaujas attiecībā uz miesassodu tiek atceltas un krimināltiesību akti, kas attiecas uz vardarbību, vienādā mērā tiek attiecināti uz bērniem un pieaugušajiem, neatkarīgi no tā, vai vardarbības lietošana tiek raksturota kā disciplinēšana vai sods.

MIESASSODU AIZLIEGUMU NEPANĀK:¹⁰

- Likumi, kas konkrēti neattiecas uz miesassodiem - piemēram, likumi, kas aizliedz “visu veidu vardarbību” vai apstiprina bērna tiesības uz “cieņu pret cilvēka pašcieņu un fizisko neaizskaramību.” Ņemot vērā faktu, ka miesassodi tradicionāli tiek uzskatīti par pieļaujamiem bērnu audzināšanā, maz ticams, ka šie likumi tiks uztverti un interpretēti kā visu veidu miesassodu aizliegums.
- Likumi, kas aizliedz “miesassodu, kas rada kaitējumu”. Šos likumus var interpretēt kā ne visus miesassodus aizliedzošus, jo cilvēki var uzskatīt, ka fizisks sods ir kaitīgs tikai tad, ja tas sasniedz noteiktu smaguma pakāpi. Likumā skaidri jāparedz, ka miesassods ir aizliegts, neatkarīgi no smaguma pakāpes vai biežuma un neatkarīgi no tā, vai tas ir radījis kaitējumu vai īstenots ar nolūku nodarīt kaitējumu.
- Likumi, kas ierobežo, nevis aizliedz miesassodu (piemēram, padarot to nelikumīgu attiecībā uz vecākiem bērniem, bet atļaujot to piemērot jaunākiem bērniem, vai aizliedzot izmantot priekšmetus, bet ļaujot ieplaukāt bērnu. Šie, tā dēvētie, “kompromisa likumi” neļauj panākt pilnīgu aizliegumu.

3.2 SPĒKĀ ESOŠO TIESĪBU AKTU PĀRSKATĪŠANA

Pirmais solis, lai noteiktu, kur nepieciešamas tiesību aktu reformas, ir novērtēt miesassodu izmantošanas pašreizējo tiesisko statusu. Tas jā dara, ņemot vērā visus apstākļos, tostarp mājās, skolās, dienas aprūpes iestādēs, alternatīvās aprūpes vidē un sodu sistēmas ietvaros, tostarp attiecībā uz miesassodu izmantošanu kā sodu par noziegumu. Jāapsver arī normatīvie akti, kas reglamentē vardarbības pret bērniem gadījumu izmeklēšanu un sekām, piemēram, bērnu aizsardzības un drošības jomās, lai izstrādātu sistēmu, kas ir samērīga un atbilst bērna labākajām interesēm. Pārskata mērķis ir identificēt tiesību normas, kas šobrīd padara miesassodu likumīgu. Tie var ietvert:

- Likumus, kas ļauj izmantot miesassodus un/vai reglamentē, kā tie īstenojami, piemēram, skolās vai kā tiesas noteiktu sodu;
- Likumus (tostarp paražu tiesības vai precedentu tiesības), kas nodrošina juridisku aizsardzību miesassodu lietošanas gadījumā, piemēram, "pamatota sodīšana", "spēka pielietošana koriģējošiem mērķiem", "mērena korektīva darbība" u.t.t.;
- Likumus, kas nereglamentē šo jautājumu, piemēram, izglītības likums, kas neaizliedz miesassodus skolās.

Dažu valstu valdības ir izdekušas politikas, vadlīnijas vai apkārtrakstus, norādot, ka miesassodu lietošana ir aizliegta. Tie ir pozitīvi, taču tie nav pielīdzināmi aizliegumam, ko iespējams panākt ar parlamenta izdotiem, izpildāmiem tiesību aktiem. Lielākajā daļā valstu pastāv likumi, kas paredz, ka sišana vai citāds uzbrukums citai personai ir noziegums. Daudzās valstīs ir bērnu tiesību aizsardzības likumi, kas aizliedz cietsirdīgu izturēšanos pret bērniem, un konstitūcijas, kas garantē aizsardzību pret nežēlīgu, necilvēcīgu vai pazemojošu sodu.

Parasti nav nepieciešams reformēt valstu konstitūcijas, jo aizlieguma iekļaušana valsts tiesību aktos, atbilstu šim principam. Ļoti retos gadījumos konstitūcijas pieļauj miesassodus un šādā gadījumā ir nepieciešama reforma. Dažās valstīs, kad tās ratificē starptautiskos cilvēktiesību instrumentus, piemēram, Bērnu tiesību konvenciju, šo līgumu noteikumi tiek iekļauti valstu likumdošanā, kur tie ņem vērā pār valsts iekšējiem tiesību aktiem. Taču šāda aizsardzība nav uzskatāma par nepārprotamu visu veidu miesassodu aizliegumu un vecāki un citi aprūpētāji ne vienmēr var interpretēt to kā bērnu aizsardzību pret miesassodu pielietošanu.

Dažu valstu paražu tiesībās (judikatūrā) pastāv vecāku, skolotāju un citu personu tiesības piemērot "pamatotu" sodu (disciplinēšana, korekcija u.c.), un to var apstiprināt tiesību aktu normas. Tas veido īpašu aizsardzību - uzbrukumu reglamentējošiem tiesību aktiem nav jāattiecas uz bērnu "disciplinēšanu", ko veic vecāki, skolotāji vai citi, miesassodi tiek uzskatīti par "pamatotiem". Citās valstīs likums klusē un izglītības vai

ģimenes likumā vispār netiek minēti miesassodi: tas nenozīmē, ka miesassodi ir aizliegti. Ja likums skaidri nenorāda, ka miesassodi ir aizliegti, parasti tas nozīmē, ka tie nav aizliegti.

3.2.1 BŪTISKIE KOMPONENTI

Lai panāktu aizliegumu, likumu reformai ir divi galvenie komponenti:

- Atcelt miesassoda pamatojumus un pilnvarojumu lietot to
- Ieviest skaidru miesassoda un citu nežēlīgu un pazemojošu sodu aizliegumu

Pēc tam, kad visi esošie pilnvarojumi un pamatojumi, kas attiecas uz miesassodu lietošanu, ir izslēgti no tiesu aktiem, uz bērniem attieksies krimināllikuma daļas, kas reglamentē uzbrukumu. Tas nozīmē, ka jebkāds uzbrukums, pat soda vai "disciplīnas" kontekstā, uzskatāms par nelikumīgu. Bērnu, tāpat kā pieaugušos, aizsargāt krimināltiesības, lai kur viņi atrastos un kurš būtu vainīgais. Tomēr vienkārša šādu nosacījumu atcelšana ir "klusā" reforma, kas nedod skaidru vēstījumu, ka miesassodi vairs nav likumīgi. Efektīva tiesību aktu reforma ir nepārprotama un skaidra, lai pieaugušie un tiesas nevarētu nepareizi interpretēt tiesību aktu noteikumus. Aizliegums ir panākts, ja miesassoda pamatojuma atcelšanu papildina nosacījums, kas skaidri norāda, ka uzbrukumu vairs nevar attaisnot kā sodu vai korektīvu darbību.

Gadījumos, kur nav nepieciešams atcelt miesassodu pamatojošus nosacījumus, var pieņemt jaunus tiesību aktus, kas skaidri aizliedz visu veidu miesassodus. Ideālā gadījumā likumā jāatzīst bērna tiesības mājās, skolā, sodu sistēmā, alternatīvās aprūpes sistēmā, darbavietā u.c. Dažās valstīs ir ieviesti jauni noteikumi, kas aizliedz visu veidu miesassodus un citus cietsirdīgus un pazemojošus sodus, iekļaujot klauzulu, ar ko groza un/vai atceļ citas miesassodu reglamentējošas tiesību normas. Svarīgākais ir nodrošināt, ka sistēmā nepaliek nepilnības, ko varētu interpretēt kā atļauju izmantot miesassodu jebkuros apstākļos.

3.2.2 LIKUMA VALODA

Tā kā miesassods tradicionāli tiek uzskatīts par pieļaujamu disciplinēšanas veidu bērnu audzināšanā, tas var netikt uztverts kā kaitīgs, aizskarošs vai pat vardarbīgs. Šī iemesla dēļ tiesību akti, kas aizliedz "vardarbību" vai "necilvēcīgu vai pazemojošu izturēšanos", vai kas aizsargā "cilvēka pašcieņu" vai "cilvēka godu un cieņu", var tikt pārprasti. Lietojot terminu "fizisks sods", tas var tikt interpretēts kā emocionālās un psiholoģiskās soda formas neietverošs. Likums, kurā tiek izmantots vārds "miesassods" ir nepārprotams.

Aizliegums izmantot miesassodu, "kas izraisa vai varētu izraisīt kaitējumu", var būt maldinošs, jo tas nozīmē, ka pastāv miesassoda veids vai pakāpe, kas nenodara kaitējumu. Likumi, kas paredz aizliegt "miesassodus un visas citas cietsirdīgus vai pazemojošus sodu veidus" atspoguļo Bērnu tiesību konvencijas 37. panta un Komitejas vispārējā komentāra Nr. 8 valodu.

Ļoti retos gadījumos valsts valodā nav atbilstoša vārda "miesassoda" jēdzienam. Šādā gadījumā jāatrod risinājums, lai likumā tiktu pilnīgi skaidri izteikti nosacījumi, kas aizliedz vardarbību, uzbrukumu un pazemošanu un ir piemērojami bērnu disciplinēšanas kontekstā. Ja tiek uzskatīts, ka nepieciešama definīcija, skaidrākā miesassoda definīcija ir Bērnu tiesību komitejas Vispārējo komentāra Nr. 8 (2006) 11. punktā lietotā definīcija.¹¹

3.2.3 SADARBĪBA AR VALDĪBU UN PARLAMENTU¹²

Pilsoniskajai sabiedrībai vai politikas veidotājam rosinot tiesību aktu pieņemšanu un īstenošanu, ir svarīgi veidot parlamenta izpratni, interesi un atbalstu, lai veicinātu pārmaiņas.

LAI IZVEIDOTU PĀRLIECINOŠU ARGUMENTU, SĀKOTNĒJĀ PAZIŅOJUMĀ VAR IEKĻAUT ŠĀDUS APSVĒRUMUS:

- globāls atbalsts aizlieguma pieņemšanai
- Bērnu tiesību komitejas rekomendācijas secinājumos par valstu ziņojumiem Bērnu tiesību konvencijas ietvaros
- kopsavilkums par miesassodu pašreizējo juridisko statusu visos apstākļos¹³
- kopsavilkums par reformām, kas nepieciešamas, lai panāktu pilnīgu aizliegumu
- attiecīgi pētījumi konkrētajā valstī
- pierādījumi, kas liecina par miesassodu radīto kaitējumu bērna attīstībai

ATBALSTA VEIDOŠANAS SOĻI:

- Identificēt valdības departamentu(-s), kas ir atbildīgi par tiesību aktiem, kas reglamentē miesassodus, un vienu vai vairākus atbildīgos ministrus un augstākās amatpersonas.
- Identificēt partnerus - atbalstu var sniegt pilsoniskās sabiedrības organizācijas vai organizāciju apvienība, mediji, akadēmiskās aprindas vai veselības aprūpes organizācijas - palielinot ietekmi uz valdību.
- Identificēt bērnus un jauniešus, kuri varētu iesaistīties, uzrunājot valdības pārstāvjus un piedaloties sapulcēs.
- Rakstīt atbildīgajam(-iem) ministram(-iem) un augstākajām amatpersonām, izvirzot jautājumu un aicinot tikties, lai to apspriestu.

Pēc šo soļu veikšanas ir svarīgi turpināt komunikāciju, nosūtot vēstules, zvanot un aicinot tikties, paturot prātā, ka likumdošanas pārmaiņas var būt ilgstošs process. Turpmākie soļi varētu būt arī šādi:

- Identificēt augstākās parlamenta amatpersonas, kuras atbalsta aizliegumu, kā arī būtiskās parlamentārās grupas vai komisijas (piemēram, parlamenta komisiju, kas risina ar bērniem saistītus jautājumus).
- Apspriest stratēģijas, lai palielinātu atbalstu, pirms ierosināt atklātas debates parlamentā, lai izvairītos no priekšlaicīgas opozīcijas izaicināšanas.
- Aicināt parlamenta locekli apspriest konkrētos jautājumus valdībā.
- Organizēt sanāksmes/tikšanās.
- Aicināt parlamenta locekli rosināt parlamentā debates par miesassodu aizliegumu.
- Apzināties iespējamās tiesību aktu reformas iespējas un izprast likumdošanas izmaiņu ieviešanas procesu.
- Būt gataviem atbildēt uz "bieži uzdotajiem jautājumiem" par aizliegumu.¹⁴
- Sastādīt skaidrus un kodolīgus kopsavilkumus, pārbaudīt tos, iesniedzot parlamentāriešiem, kas atbalsta aizliegumu, un ieviest nepieciešamās izmaiņas.
- Izveidot parlamenta locekļu datu bāzi, iekļaujot informāciju par parlamentāriešiem un viņu darbiniekiem, lai būtu iespējams ātri un efektīvi nosūtīt informāciju pa e-pastu/faksu vai nodot to personīgi.
- Izvairieties no informācijas sniegšanas pazīstamiem reformu pretiniekiem, kurus visticamāk neizdosies pārliecināt, lai novērstu aktīvu opozīciju.

¹¹ Ibid.

¹² For more information see: <http://endcorporalpunishment.org/wp-content/uploads/law-reform/Law-reform-briefing-5-2009-EN.pdf>

¹³ Papildinformāciju skatiet šeit: <https://endcorporalpunishment.org/global-progress/>

¹⁴ Papildinformāciju skatiet šeit: <https://endcorporalpunishment.org/global-progress/>



04

Īstenošanas plānošana

Efektīvai likuma, kas aizliedz miesassodus, īstenošanai nepieciešama redzama, starpnozaru koordinācija, lai nodrošinātu, ka izglītības un preventīvie pasākumi tiek uzskatīti par prioritāriem un tiek īstenoti un komunicēti plašā mērogā. Laba koordinācija, uzraudzība un novērtēšana valdības līmenī un valdības un pilsoniskās sabiedrības sadarbības līmenī nodrošinās efektīvu īstenošanu.

4.1 EFEKTĪVAS ĪSTENOŠANAS GALVENIE PRINCIPI

Balstīšanās uz tiesībām: Efektīva īstenošana ir vērsta uz bērnu un koncentrējas uz bērnu tiesību veicināšanu. Tas ietver, piemēram, nodrošināt, ka tiesību aktu reformas īstenošanas plānu izstrādē tiks iesaistīti bērni un tā atspoguļos plašu pieredzes un situāciju, ar ko saskaras bērni, diapazonu, tostarp marginalizāciju un neizdevīgu stāvokli. Tai jāatbilst arī to bērnu vajadzībām, kuri dzīvo dažādās ģimenes un aprūpes situācijās.

Valdības atbalsts: Valdības visaugstākajā līmenī jāatbalsta efektīvas īstenošanas plāni, iesaistot visus attiecīgos departamentus, kas ir atbildīgi par bērniem. Ideālā gadījumā būtu jāiesaistās arī finanšu un budžeta departamenti, lai nodrošinātu, ka īstenošanai pietiek resursu. Tāpat tai jāatspoguļo attiecīgās dažādu sektoru lomas un jāsaņem šo sektoru atbalsts. Svarīgākie sektori ir, piemēram: izglītības, sociālās un veselības aprūpes nozare, tiesībsardzības sektors, kā arī nevalstiskās organizācijas un kopienas grupas un organizācijas, kas strādāt bērnu labā, tostarp privātie pakalpojumu sniedzēji.

Termiņi: Efektīvas īstenošanas ietvaros jānosaka skaidri termiņi visiem pasākumiem, kas ir saistīti ar tiesību aktu reformu, tostarp sagatavošanas posmā. Tie varētu ietver, piemēram, galveno speciālistu apmācību un sabiedrības izpratnes veicināšana par likuma mērķiem, lai "sagatavotu augsni" un gūtu **atbalstu**.

Informācijas izplatīšana: Visbeidzot, lai panāktu efektīvu īstenošanu, nepieciešams plaši izplatīt informāciju par plāniem, tostarp jānosaka termiņi un jāparedz īstenošanas uzraudzības un ziņošanas mehānismi (piemēram, parlamentam vai tiesībsargiem).

4.2 VISAPTVEROŠI VALSTU RĪCĪBAS PLĀNI

Visaptverošs valsts rīcības plāns ir ļoti būtisks, lai panāktu efektīvu tiesību aktu reformu un īstenošanu. Pirmais solis šāda plāna izstrādē ir veikt rūpīgu pašreizējās situācijas pārskatu, tostarp, izpētīt:

- Visas līdz šim veiktās darbības, tostarp programmu un materiālu izstrādi, kas apstrīd miesassodu pielietošanu dažādās situācijās.
- Visu attiecīgo valsts un vietējo pakalpojumu sniedzēju, kas darbojas ar bērniem un ģimenēm, struktūras un to, kā šīs struktūras ir iespējams izmantot, lai attālinātos no vardarbīgu soda veidu izmantošanas.
- Pieejamos pētījumus par sabiedrības attieksmi pret vardarbīgu bērnu sodīšanu.

Pēc šāda pārskata pabeigšanas, valdības var sākt izstrādāt nacionālo plānu sadarbībā ar dažādām ieinteresētajām pusēm, kuras var palīdzēt koordinēt pasākumus efektīvai aizlieguma ieviešanai. Tas var būt atsevišķs plāns miesassodu izskaušanai; tas var tikt integrēts nacionālajā plānā visu veidu vardarbības pret bērniem izskaušanai; vai tas var veidot visaptveroša bērnu aizsardzības plāna daļu.

PIEMĒRI

Somijā tika pieņemts Nacionālais rīcības plāns bērnu miesassodu izplatības mazināšanai 2010. - 2015. gadam.¹⁵ Kā stratēģiskās plānošanas dokuments vairāku gadu periodam, kas vērs īpašu uzmanību uz profilaksi, tas ir palīdzējis koordinēt valsts aģentūru, NVO un pilsoniskās sabiedrības partneru ar līdzīgiem mērķiem darbu un ļāvis pārskatīt resursu sadali un šajā jomā veiktos pasākumus.

Nacionālajiem rīcības plāniem jāparedz atbilstošs budžets, tostarp novērtēšanas mērķiem. Regulāra visu aizlieguma īstenošanai veikto pasākumu novērtēšana, tostarp regulāras dažādu sabiedrības grupu aptaujas, ir svarīgs veids, kā pielāgot kampaņas un programmas sabiedrības mainīgajām vajadzībām. Zviedrijā notiekošais juridiska aizlieguma ieviešanas process tiek balstīts uz pētījumiem un periodisku aizlieguma ietekmes novērtējumu, aptaujājot vecākus par viņu attieksmi pret miesassodiem. Vecāku atbildes ir vērtīgs resurss, kas palīdz izprast mainīgās vajadzības un sniegt informāciju turpmākajām programmām un kampaņām.

4.3 EFEKTĪVAS ĪSTENOŠANAS ELEMENTI

4.3.1 KOORDINĀCIJA

Efektīva miesassodu aizlieguma īstenošana ietver komunikāciju ar visiem par bērniem, ģimenēm un sabiedrības veselību atbildīgajiem departamentiem, tostarp visām decentralizētajām vai federālajām struktūrām, lai nodrošinātu pilnīgu izpratni par aizliegumu visos valdības līmeņos.

Aizlieguma īstenošanas koordinācijā jāņem vērā visi bērniem un/vai ģimenēm sniegtie pakalpojumi, ko nodrošina privāti pakalpojumu sniedzēji vai nevalstiskās aģentūras, lai tās spētu izprast savu atbildību attiecībā uz aizlieguma īstenošanu. Šīs pieejas ietvaros tiek ņemts vērā fakts, ka valdība uzņemas primāro atbildību par bērnu aizsardzību un bērnu tiesību īstenošanu, neraugoties uz to, ka dažus pakalpojumus sniedz privātais vai nevalstiskais sektors.

4.3.2 MONITORINGA ĪSTENOŠANA UN NOVĒRTĒŠANA

Efektīvai īstenošanai vajadzētu ietvert atbilstošu monitoringu, lai nodrošinātu, ka aizliegums ļauj panākt vēlamās pārmaiņas sabiedrībā un sociālo normu izmaiņas, kas radīs labāku aizsardzību bērniem. Labākos rezultātus var panākt, iekļaujot šos aspektus agrīnā plānošanas procesā, tostarp:

STRUKTŪRU UN INSTRUMENTU MONITORINGS:

- Ietekmes uz bērnu tiesībām novērtējums un ietekmes novērtēšanas instrumenti tiesību aktu reformas ietekmes novērtēšanai
- Uzraudzības mehānismi, piemēram, regulāri ziņojumi parlamentam, un tādu struktūru kā valsts cilvēktiesību institūciju un tiesībsargu sniegto iespēju izmantošana monitoringa procesā.

IZPĒTE UN DATI:

- Rādītāju un datu avotu, ko var izmantot tiesību aktu reformas ietekmes novērtēšanai, noteikšana, tostarp attiecībā uz nelabvēlīgām bērnu situācijām vai marginalizētiem bērniem. Būtu jāapkopo dati par ziņoto gadījumu skaitu, taču ir nepieciešams apkopot arī tādus datus, kas ļauj novērtēt mainīgo attieksmi pret miesassodu un komentārus no bērniem un ģimenēm par pieredzi, saņemot atbalsta pakalpojumus.
- Ideālā gadījumā "pamatdati" būtu jāapkopo pirms tiesību aktu pieņemšanas, lai pēc reformas veikšanas būtu iespējams novērtēt progresu, salīdzinot to ar šiem pamatdatiem.
- Reformas gadījumā var pieaugt incidentu skaits, par ko tiek saņemti ziņojumi. Tas ir jāparedz un jāuzskata par "panākumu" rādītāju, jo tas liecina par augošu pārliecību attiecībā uz vardarbības pret bērniem gadījumu identificēšanu un ziņošanu.

4.3.3 UZ BĒRNU VĒRSTS BUDŽETS

ANO Bērnu tiesību konvencija paredz, ka valdībām jāaizsargā bērnu tiesības, "maksimāli izmantojot to rīcībā esošos resursus", un jānodrošina, ka bērniem paredzētā valsts budžeta daļa ir skaidri un publiski norādīta.¹⁶ Tādējādi atbilstoša finansējuma nodrošināšana stratēģijai miesassodu aizlieguma īstenošanai ir svarīgs solis, lai padarītu tiesību aktu reformu efektīvu.

4.3.4 KAPACITĀTES PALIELINĀŠANA UN IZPRATNES VEIDOŠANA

Tiesību aktu reformas miesassodu aizliegšanai primārais mērķis ir izskaust miesassodus, mainot attieksmi pret tā lietošanu un informējot par vardarbīgu soda veidu nepieņemamo raksturu. Tādējādi svarīgs solis ceļā uz pilnīgu aizlieguma īstenošanu ir nacionālās apmācības, kapacitātes palielināšanas un izpratnes veidošanas programmas izstrāde. Šie elementi ir sīkāk aplūkoti šī ziņojuma 5. daļā.

¹⁵ Don't Hit the Child, National Action Plan to Reduce Corporal Punishment of Children (2010-2015) (Ministry for Social Affairs and Health, 2011)

¹⁶ Bērnu tiesību konvencijas 4. pants, skat.: https://downloads.unicef.org.uk/wp-content/uploads/2010/05/UNCRC_united_nations_convention_on_the_rights_of_the_child.pdf?ga=2.180006244.1945329974.1534770920-415042064.1534770920

05

apmācības un resursu palielināšana

Visi speciālisti, kuri tieši vai netieši strādā ar bērniem, ir jāapmāca un jāpaaugstina to kapacitāte, lai viņi izprastu miesassodu aizlieguma preventīvo mērķi un kā to labāk īstenot, lai sniegtu atbalstu bērniem. Būtiskās profesionāļu grupas ietver politikas veidotājus, sociālos darbiniekus, skolotājus, tiesību aizsardzības iestāžu darbiniekus, medicīniskās un veselības aprūpes speciālistus un citas personas, kas saskaras ar bērniem.

5.1 VADLĪNIJAS UN APMĀCĪBAS

Kapacitātes veidošanas un apmācības programmu nodrošināšana visiem, kas strādā bērnu un ģimeņu labā, palīdzēs uzlabot kapacitāti un uzturēt miesassodu aizliegumu. Šīs programmas ietver likuma mērķi un nolūku, veidu, kādā likumu vajadzētu īstenot bērna labākajās interesēs un to, kā profesionāļi var atpazīt noteiktas situācijas un iejaukties, kad tas ir nepieciešams. Tāpat ir svarīgi, lai visdažādākie speciālisti, jo īpaši tie, kuri sniedz atbalstu vecākiem, skaidri izprastu vardarbīgu sodu alternatīvas, spētu demonstrēt tās vecākiem un aprūpētājiem, kā arī efektīvi veicināt to izmantošanu.

Sākotnēji apmācībām vajadzētu nodrošināt, ka visi speciālisti, kuri strādā bērnu un ģimeņu labā, sapro

- ANO Bērnu tiesību konvencijā ietvertos principus un izprot, ko tas praktiski nozīmē bērnam kā tiesību subjektam.
- Miesassoda definīciju un kaitējumu, ko rada tā pielietošana, tostarp, tā dēvēto, “vieglo” sodu pielietošana.

Turklāt apmācības un kapacitātes veidošanas pasākumi ir jāpielāgo, lai tie atbilstu noteiktu speciālistu grupu vajadzībām, piemēram, aprūpētāji, skolotāji un speciālisti, kuri strādā ar vecākiem; policija un juridiskajā/tiesu jomā strādājošie; kā arī izglītības jomā strādājošie speciālisti.

5.1.1 APRŪPĒTĀJI, SKOLOTĀJI UN PROFESIONĀLI, KURI SADARBOJAS AR VECĀKIEM

Aprūpētāju un skolotāju, kuri sadarbojas ar vecākiem, un speciālistu, kuri sniedz pakalpojumus vecāku un “jauno vecāku” atbalstam, piemēram, sociālo darbinieku, vecmāšu un veselības speciālistu apmācībai un kapacitātes veicināšanai vajadzētu panākt šādus rezultātus, lai nodrošināt, ka persona izprot:

- Nevardarbīgu attiecību principus un pozitīvo ietekmi uz bērna attīstību, ko rada labas attiecības un pozitīvas disciplinēšanas metodes.
- Dažādas pozitīvas disciplinēšanas metodes, šīm personām jānodrošina piekļuve dažādiem materiāliem un pieejām, lai tās spētu ne tikai izmantot šādas pieejas, bet arī sniegt atbalstu citiem.
- Kā atpazīt vardarbības pazīmes, kad nepieciešama agrīna iejaukšanās vai atbalsta vai bērnu aizsardzības sistēmu iesaiste, kā sadarboties ar vecākiem/aprūpētājiem šajos apstākļos, piemēram, komunikācijas un emocionālās prasmes un uzticības veidošana.

5.1.2 POLICIJA UN JURIDISKĀS/TIESU SISTĒMAS

PĀRSTĀVJI

Tiesībaizsardzības un juridiskajā/tiesu sistēmā strādājošo personu apmācībai un kapacitātes veicināšanai jānodrošina, ka persona izprot:

- Bērna labāko interešu lomu lēmumu pieņemšanā, īstenojot aizliegumu; šīm personām jābūt nepieciešamajām spējām pieņemt katram atsevišķam gadījumam piemērotu lēmumu, balstoties uz cietušā bērna apstākļiem un vajadzībām.
- De minimis principu, ka likums neattiecas uz triviāliem jautājumiem, kā norādīts Vispārīgajā komentārā par miesassodu.

5.1.3 IZGLĪTĪBAS DARBINIEKI

Formālās un neformālās izglītības jomās strādājošo personu, tostarp ārpuskolas izglītības un reliģiskās izglītības programmās strādājošo personu un jaunatnes organizāciju darbinieku mērķtiecīgai apmācībai un kapacitātes veicināšanai jānodrošina šādi rezultāti:

- Izglītības sistēmā un visu skolu kultūrā visos izglītības sistēmas līmeņos jāiekļauj pozitīvas disciplīnas un nevardarbīgas izglītības metodes, tostarp agrīnās izglītības un neformālās izglītības jomās.
- Skolām vajadzētu uzraudzīt un novērtēt nevardarbīgu izglītības metožu efektivitāti un izveidot robustas sistēmas, lai paredzētu pasākumus tiem skolotājiem, kuri izmanto jebkāda veida miesassodus.
- Izglītības darbiniekiem ne tikai jāsaprot un jāizmanto nevardarbīgas metodes, bet bērnu izglītībai vajadzētu iekļaut nevardarbību kā svarīgu principu, kas būtu jāiekļauj pasākumos vardarbības vienaudžu vidū mazināšanai u.c.
- Skolām institūcijas līmenī jāparedz atbalsta pasākumi bērniem, kuri ziņo par miesassodu pielietošanu.
- Skola ir lieliska vieta, kur noteikt agrīnas iejaukšanās un preventīvā atbalsta vecākiem un aprūpētājiem vajadzības, un šādam atbalstam būtu jābūt pieejamam visiem, tas nedrīkst būt apkaunojošs un jāpasniedz veidā, kas iedrošina visus vecākus vai aprūpētājus meklēt atbalstu.
- Skolotājiem un citiem izglītības darbiniekiem, piemēram, jaunatnes un reliģisko organizāciju darbiniekiem jāsaņem apmācība, lai tie spētu atpazīt vardarbības pazīmes, kad nepieciešama agrīna iejaukšanās vai atbalsta vai bērnu aizsardzības sistēmu iesaiste, kā sadarboties ar vecākiem/aprūpētājiem šajos apstākļos, piemēram, komunikācijas un emocionālās prasmes un uzticības veidošana.

5.2 INTEGRĀCIJA VALSTU UN VIETĒJĀS BĒRNU

AIZSARDZĪBAS SISTĒMĀS

Aizliegums pilnībā jāintegrē bērnu aizsardzības un drošības sistēmās un tā pamatā jābūt ļoti skaidriem norādījumiem, sistēmām un standartiem, lai atbalstītu šajās jomās strādājošos speciālistus, lai tie varētu reaģēt uz miesassoda izmantošanas gadījumiem, jo īpaši tādiem, kas ir pietiekami nopietni, lai ierosinātu kriminālizmeklēšanu. Tas attiecas ne tikai uz speciālistiem, kuri strādā, lai aizsargātu bērnus, piemēram, sociālajiem darbiniekiem, bet arī tiem, kuri piedalās izmeklēšanā un lietas izskatīšanā, piemēram, veselības aprūpes darbiniekiem, policiju un juridisko profesiju pārstāvjiem.

Bērnu aizsardzības sistēmai un visiem tajā strādājošiem speciālistiem jākoncentrējas uz bērnu un, pieņemot lēmumus, vienmēr jāpiešķir galvenā prioritāte bērna labākajām interesēm. Sistēmai ir jānodrošina speciālistiem skaidri ierobežojumi lēmumu pieņemšanā, lai neviens bērns netiktu atšķirts no ģimenes, ja vien tas netiek izmantots kā galējais līdzeklis, kā arī jāparedz skaidri cietu speciālistu piesaistes procesi.

PIEMĒRI

Baltijas jūras reģionā un citās valstīs ir ieviesti vairāki uz bērna vajadzībām vērsti, integrēti pakalpojumi un daudzdisciplīnu pieejas miesassodu gadījumos. Veiksmīgas intervences metodes piemēri ietver Barnahusa modeli un Ģimenes grupu konferences. Šeit nacionālais rīcības plāns ir īpaši nozīmīgs, jo tas ir mehānisms, kas palīdz koordinēt visus dalībniekus, kuri piedalās aizlieguma īstenošanā, kā arī ļauj pilnībā izteikt atbildību, ko valdība uzņemas par decentralizētiem, privāti sniegtiem vai kopienas sniegtiem valsts finansētiem pakalpojumiem bērniem (skat. 3. daļu). Jo īpaši, finansējums, ko var saņemt šādi pakalpojumu sniedzēji, var kalpot kā noderīgs mehānisms, lai nodrošinātu, ka tiek ievēroti pamata principi, kas ir aizlieguma īstenošanas pamatā:

- Pakalpojumiem jābūt vērstiem uz bērna tiesībām un jānostiprina bērna labākās intereses kā galvenais apsvērums, veicot jebkuras darbības.
- Kopienas līderiem, brīvprātīgajiem un aktīvistiem būtu jāsaprot aizlieguma mērķis visos apstākļos un jāspēj atbalstīt iespējamās alternatīvas, piemēram, pozitīvas audzināšanas metodes.
- Pakalpojumu sniedzējiem jābūt vienkāršai piekļuvei tiesībaizsardzības sistēmām, lai nepieciešamības gadījumā varētu piesaistīt attiecīgos speciālistus.



06

sadarbība ar ieinteresētajām personām

Efektīvai īstenošanai ir nepieciešama saskaņota pakalpojumu sniedzēju un iestāžu rīcība, ko koordinē valsts un vietējās valdības iestādes, kas rīkojas bērnu, vecāku un citu aprūpētāju, ģimeņu, kopienu un pilsoniskās sabiedrības interesēs. Pilsoniskā sabiedrība ietver gan labdarības organizācijas, gan akadēmiskās aprindas, medijus, reliģiskās grupas un citas organizācijas.

Miesassodu aizlieguma īstenošanai nepieciešama vide, kurā šīs grupas var efektīvi darboties, lai atbalstītu aizlieguma īstenošanu visos sabiedrības aspektos.¹⁷

6.1 VECĀKI UN ĢIMENE

Iespējams vissvarīgākā vide pilsoniskajā sabiedrībā, kas ir saistīta ar bērnu aizsardzību pret vardarbību, ir ģimenes vide. Tādēļ iniciatīvām miesassodu izskaušanas atbalstam jā sākas ģimenē un mājas vidē. Tā kā tiesību aktu galvenais mērķis ir aizliegums, ir svarīgi skaidri norādīt, ka jebkāda veida vardarbība pret bērniem, tostarp mājās, nav pieņemama un ka pastāv dažādas nevardarbīgas audzināšanas metodes.

Iniciatīvas pozitīvas audzināšanas veicināšanai ietver dažādas aktivitātes, tostarp preventīvās kampaņas, atbalsta pakalpojumu sniegšanu un individuālas un izglītības programmas. Šo pasākumu vispārējais mērķis ir mainīt normas un vecāku attieksmi un/vai uzvedību, tādējādi veicinot pāreju no represīvas audzināšanas uz pozitīvu audzināšanu. Šādas programmas piedāvā plašu metodoloģijas un instrumentu klāstu, tostarp sabiedrības informēšanas kampaņas, pozitīvas audzināšanas apmācības klātienē vai tiešsaistē, terapeitisku iejaukšanos, sociālo tīklošanos, ģimenes medmāsas palīdzību un mājas vizītes.

Ģimenei sniegtajam atbalstam būtu jānodrošina, ka miesassoda aizliegšana pirmkārt un galvenokārt veicina tā novēršanu un izglīto ģimenes par pozitīvas audzināšanas priekšrocībām, kā arī visu veidu

vardarbības pret bērniem radīto kaitējumu. Iejaukšanās ģimenes vidē jāparedz atbilstoši dažādu sadzīves apstākļu, kādos var dzīvot bērni, vajadzībām, tostarp, ja bērns dzīvo audžuģimenē, viesģimenē, pie neformāla aizbildņa vai radniekiem. Viss šajos apstākļos sniegtais atbalsts jāvērs ne tikai uz miesassodu izskaušanu, bet arī uz sniegtās aprūpes standarta uzlabošanu, nodrošinot, ka tiek nodrošinātas bērna attīstības vajadzības.

Pozitīvas audzināšanas programmas miesassodu izskaušanai ģimenes vidē ir efektīvas, ja tās:

- Ir vērstas uz agrīnu iejaukšanos un vardarbības novēršanu
- Koncentrējas uz bērnu un ir balstītas uz bērna tiesībām
- Ir balstītas uz izpēti un pierādījumiem
- Ir iekļaujošas, tām ir viegli piekļūt, tās nerada apkaunojumu un ir lokālas
- Ietver vairākas aģentūras un sniedz ģimenei nepieciešamās zināšanas un atbalstu, kad vien tas ir nepieciešams.

Lai labāk nodrošinātu vecāku un aprūpētāju vajadzības, modeļi ietver “universālas” programmas, kas ir pieejamas visiem; “selektīvus” modeļus, kas ir vērsti uz konkrētām grupām, un “indikatīvus” modeļus, kuru ietvaros personas apmeklē noteiktas nodarbības vai saņem noteiktu atbalstu, jo pastāv vardarbības risks.

¹⁷ Committee on the Rights of the Child, 'General Comment No. 5 (2003): General measures of implementation of the Convention on the Rights of the Child', para 56.

6.2 BĒRNI

ANO Bērnu tiesību konvencijas 12. pants nosaka bērna tiesības tikt uzklausiņam. Tas paredz bērnam tiesības paust savus uzskatus un tikt uzklausiņam, atbilstoši viņa vecumam un brieduma pakāpei, visos jautājumos, kas skar bērnu. 12. pants ir atzīts par vienu no Konvencijas vadošajiem principiem un tas ir fundamentāls visu citu tiesību interpretācijā un īstenošanā. Tas atzīst, ka bērni ir savas dzīves un pieredzes eksperti, un attiecas gan uz sociāli politisko līdzdalību, gan tiesas un administratīviem procesiem, kas skar bērnu. Pēdējā gadījumā ir nepieciešama bērnam atbilstoša komunikācija un iztaujāšana, tostarp, nodrošinot bērnam draudzīgu vidi. Attiecībā uz sociāli politisko līdzdalību, bērni sniedz vērtīgu ieguldījumu pakalpojumu veidošanā un risinot vardarbības pret bērniem gadījumus mājās. Šāds bērnu iesaistes process ir rūpīgi jā sagatavo, nodrošinot, ka tiek izpildīti aizsardzības pienākumi, un lai izvēlētos labākās metodes, kas atbilst dažāda vecuma un brieduma bērniem, ar atšķirīgām spējām paust savu viedokli. Šeit iespējams izmantot teātri, mākslu, krāsošanu, īsfilmu veidošanu vai digitālo stāstu veidošanu.

PIEMĒRS

Zviedrijas Bērnu tiesībsargs izmanto metodi "Young Speakers",¹⁸ veicot intervijas un grupu diskusijas ar dažādas izcelsmes bērniem, tostarp par vardarbības tēmu. Bērnu tiesībsargs ir izstrādājis bērniem draudzīgu tīmekļa vietni "Koll på Soc"¹⁹ sadarbībā ar bērniem, šajā vietnē pieejama bērniem draudzīga informācija par viņu tiesībām, kā sazināties ar sociālajiem dienestiem, sociālo dienestu lomu un attiecīgajiem likumiem, tostarp aizliegumu piemērot miesassodus.

BALTIJAS JŪRAS REĢIONA BĒRNU UN JAUNIEŠU IETEIKUMI:²⁰

- Bērni vēlas lielāku piekļuvi kvalitatīvai informācijai par vardarbības novēršanu, savām tiesībām un to, kur saņemt palīdzību, kad tā nepieciešama. Tam varētu noderēt interaktīvas tīmekļa vietnes vai tam paredzētas telpas netālu no skolām vai citām vietām, kur bērni pavada laiku.
- Sociālajiem darbiniekiem vajadzētu būt aktīvākiem un uzrunāt bērnus, kuri, viņuprāt, saskaras ar vardarbību mājās, lai palīdzētu bērniem runāt par problēmām.
- Skolēni vēlētos sazināties ar sociālo darbinieku anonīmi jebkurā laikā. Tas varētu palīdzēt mazināt raizes un nedrošību par sekām, ko runāšana par vardarbību mājās varētu radīt ģimenei.

6.3 PILSONISKĀ SABIEDRĪBA

Pilsoniskās sabiedrības partneriem var būt pozitīva loma, atbalstot tiesību aktu īstenošanu un attieksmes maiņu. Tomēr, lai viņus piesaistītu, ir svarīgi, lai šīs ieinteresētās puses varētu izmantot apmācības un veidot kapacitāti attiecībā uz problēmu, piemēram, izmantojot vadlīnijas un informatīvos materiālus, apmācības kursus vai sadarbības tīklus, kas sniedz informāciju un atbalstu.

NOZĪMĪGU PILSONISKĀS SABIEDRĪBAS PARTNERU PIEMĒRI:

- Pakalpojumu sniedzēji vai profesionālās organizācijas, piemēram, skolotāju vai veselības aprūpes darbinieku arodbiedrības, vecāku biedrības un bērnu tiesību NVO. Šādām organizācijām ir svarīga loma, mainot uzvedību un sabiedrības attieksmi, atbalstot konkrēto jautājumu, veidojot izpratni, nodrošinot apmācību, pakalpojumus un programmu izpildi, piemēram, attiecībā uz ģimenēm vai jauniešiem.
- Bērnu palīdzības dienestiem ir svarīga loma informācijas izplatīšanā un sniedzot bērniem iespēju ziņot par vardarbību un saņemt konsultācijas. Daudzās valstīs bērnu palīdzības dienesti ir izveidojuši kampaņas, lai palielinātu informētību par tiesībām uz aizsardzību pret vardarbību un to kur saņemt palīdzību, kā arī bieži vien iesniedz statistiku un kvalitatīvos izpētes pārskatus.
- Reliģiskās grupas, tostarp reliģiskie līderi, reliģiskās kopienas un akadēmiskās institūcijas²¹ un diasporas, kā arī citas kopienas organizācijas un līderi, var būt vērtīgi partneri kapacitātes veicināšanā. Viņi var nodot galveno vēstījumu savām kopienām, kā arī nodrošināt apmācību, kapacitātes palielināšanu un atbalstu bērniem un ģimenēm, tāpat kā kopienas izglītības darbiniekiem un pakalpojumu sniedzējiem (piemēram, reliģisko organizāciju dienas aprūpes iestādes un neformālā izglītība).
- Būtu jāiekļauj arī privātais sektors, ne tikai tādēļ, ka tas var nodrošināt finanšu resursus un sasniegt plašu sabiedrības daļu. Uzņēmumi var iesaistīties, piedaloties kampaņās, izveidojot komunikācijas kanālus un materiālus, kā arī veicinot savu darbinieku izglītošanu par nevardarbīgas audzināšanas stratēģijām.²²
- Plašsaziņas līdzekļi un sabiedrībā atpazīstamas personas, piemēram, kampaņas rīkotāji, žurnālisti vai akademiķi, var plaši izplatīt informāciju un informēt par atbalsta pakalpojumiem, piemēram, atbalsta pasākumiem vecākiem, lai nodrošinātu pēc iespējas plašāku pieeju.

¹⁸ For more information see: <https://www.barnombudsmannen.se/young-speakers/om-unga-direkt/>

¹⁹ For more information see: <https://kollpasoc.se/>

²⁰ Non-Violent Childhoods Childhooods: Moving on from corporal punishment in the Baltic Sea Region, National Consultation in Sweden, 8-10 May 2017, pp.22-24; and Non-Violent

Childhoods: Moving on from corporal punishment in the Baltic Sea Region, Report of the National Consultation in Estonia, 15-17 November 2017.

²¹ For more information see: <http://endcorporalpunishment.org/resources/thematic-publications/handbook-for-multi-religious-gatherings-2016/>

²² Non-violent childhoods: Consultation with stakeholders in Expert Meeting, Warsaw, 13-14 March 2018: "Working with the corporate sector on child rights" by Henrik Holmquist available at <http://www.childrenatrisk.eu/nonviolence/2018/03/14/expert-meeting-communication-and-campaigns-related-to-the-legal-prohibition-of-corporal-punishment/>



izpratnes veidošana

Ir nepieciešama konsekventa augsta līmeņa komunikācija, lai dažādas mērķa grupas saprastu un atbalstītu miesassodu aizliegumu un izprastu bērnu tiesības būt brīviem no visu veidu vardarbības. Galvenie vēstījumi ir: miesassods ir nepieņemams un kaitīgs bērnam un nevardarbīga bērnība, izmantojot pozitīvas audzināšanas metodes, ir labvēlīgas gan bērniem, gan vecākiem, gan sabiedrībai kopumā.

Šobrīd pastāv arvien plašāks juridisko, sociālo un zinātnisko pierādījumu kopums, kas atbalsta argumentu par labu bērnu miesassodu aizliegumam, kas skaidri demonstrē, ka visu veidu vardarbība pret bērniem ir nepieņemama. Informācijas izplatīšanas un komunikācijas kampaņām ir nozīmīga loma, veicinot tādu nacionālo tiesību aktu pieņemšanu, kas aizliedz bērnu miesassodus.

Kampaņas var veidot izpratni par un paust atbalstu aizliegumam, kā arī veicināt pāreju no miesassodu izmantošanas uz labāku sabiedrības izpratni un pozitīvu un nevardarbīgu disciplinēšanas metožu izmantošanu. Kampaņas un izpratnes veicināšana var ietvert visu līmeņu partnerus un dažādas institūcijas, kas pārstāv veselības, izglītības, NVO, reliģisko un kopienas sektoru - visiem šiem partneriem ir nozīmīga loma aizlieguma īstenošanā.

Kampaņas gūs vislielākos panākumus, ja tās tiks iekļautas nacionālajās stratēģijās, kas paredz plašu pasākumu klāstu, aptver lielu populācijas daļu un ko ir iespējams uzturēt ilgstošā laika periodā. Vairāku iniciatīvu kombinācija ir labākais veids, kā mainīt uzvedību un attieksmi. Piemēram, šāda kombinācija varētu ietvert visaptverošu mediju kampaņu, līdzdalības pieejas un pakalpojumu sniedzēju piedāvāto informāciju un apmācību par nevardarbīgām audzināšanas stratēģijām vecākiem.

IZPRATNES VEIDOŠANA PAR LIKUMU UN TĀ SEKĀM VARĒTU IETVERT:

- Informācija par bērna tiesībām uz aizsardzību no miesassodu un citu cietsirdīgu vai pazemojošu soda veidu pielietošanu attiecībā pret bērniem un pieaugušajiem;
- Izplatīt informāciju par briesmām, kas ir saistītas ar miesassodiem, un piedāvāt alternatīvas;
- Izplatīt informāciju par likuma mērķi (novēršana) un to, kā tas tiks īstenots (labākās intereses).

7.1 UZVEDĪBAS IZMAIŅAS UN SABIEDRĪBAS TRANSFORMĀCIJA

Uzvedības izmaiņu un sabiedrības transformācijas komunikācija ir divas savstarpēji papildinošas pieejas, kas ļauj mainīt individuālas prakses un sociālās ietekmes, kas kavē nacionālo tiesību aktu īstenošanu. Uzvedības izmaiņas koncentrējas uz individuālām zināšanām, attieksmēm un praksēm, bet sociālā transformācija koncentrējas uz kopienā un plašāku sabiedrību nolūkā mainīt kaitīgas kultūras prakses, sabiedrības normas un reliģiskos uzskatus, kas ietekmē indivīda uzvedību.

Izpratnes veidošana joprojām ir svarīga visu uzvedības izmaiņu un sabiedrības transformācijas komunikācijas stratēģiju daļa. Piemēram, informējot cilvēkus par miesassodu ietekmi un atbalsta pakalpojumiem, kas ir pieejami vecākiem un bērniem, palīdzēs veidot vispārēju izpratni un sabiedrības vienprātību, atbalstot likumu un uzvedības izmaiņas. Tomēr izpratne par likumu pati par sevi negarantē spēcīgu sabiedrības atbalstu un to, ka indivīds pieņems šīs izmaiņas. Tādēļ komunikācijā jāietver ne tikai informācija par aizliegumu un tā īstenošanu. Tai arī vajadzētu ielikt pamatu jaunas vienprātības veidošanai sabiedrībā, nosakot, ka nav pieņemama jebkāda vardarbība pret bērnu, lai cik maiga tā būtu.

7.2 UZ TIESĪBĀM BALSTĪTAS PĪEEJAS

Visas stratēģijas informētības uzlabošanai un uzvedības maiņai jābalsta uz bērna tiesībām un tajās būtu jāiesaista bērni. Praktiski tas nozīmē, ka bērna labāko interešu princips ir jāņem vērā visos kampaņu plānošanas, īstenošanas un novērtēšanas pasākumos un visos nevardarbīgas bērnības veicināšanas pasākumos; jākoncentrējas uz to personu kapacitātes veidošanu un izpratni par bērnu tiesībām, kurām ir pienākums īstenot tiesību aktus; īpašas pūles jāvelta, lai pārliecinātos, ka bērni saņem pietiekamu informāciju un ir aktīvi iesaistīti informācijas izplatīšanā un kampaņās..

7.3 GALVENĀS GRUPAS

Komunikācijai, izpratnes veidošanai un uzvedības izmaiņām ideālā gadījumā vajadzētu sasniegt visus sabiedrības slāņus un atbilst konkrētām vajadzībām, attieksmēm un praksēm. Universālas pieejas vai liela mēroga kampaņas pašas par sevi var nepārliecināt noteiktas kopienas, jo īpaši tās, kas var radīt īpašu risku bērniem. Tādēļ kampaņām vajadzētu būt iekļaujošām - piemēram, vērstām uz tēviem, bērniem invalīdiem un bērniem no etnisko minoritāšu grupām.

7.4 PARTNERĪBAS

Spēcīgām un plašām partnerībām ir izšķiroša nozīme efektīvas uzvedības izmaiņu un sociālās transformācijas panākšanā. Strādājot kopā, ir iespējams nodrošināt iekļaujošu izpratnes veidošanu un kampaņas, kas sasniedz un iekļauj visas svarīgākās mērķauditorijas un kas ietver efektīvus pasākumus un vēstījumus, kas atbilst dažādām vajadzībām. Šādas partnerības palīdz veidot kritisko masu un demonstrēt, ka dažādas grupas un dažādu profesiju pārstāvji, piemēram, ārsti, politiķi, reliģiskās grupas, skolotāji, policija, un pilsoniskā sabiedrība atbalsta aizliegumu piemērot miesassodus bērniem.

7.5 KAMPAŅAS ĒTISKIE ASPEKTI

Galvenie ar kampaņu saistītie ētikas aspekti ietver cieņu pret dalībnieku tiesībām un cieņu pret plašāku sabiedrību. Dalībnieku gadījumā tas var nozīmēt, piemēram, informētu piekrišanu, personas privātumu, datu aizsardzību un dalībnieku aizsardzību no kaitējuma. Plašākas sabiedrības vai mērķa grupas gadījumā ētiska kampaņa "nenodara kaitējumu", piemēram, nepakļauj bērnus riskam un nerada vispārēju neuzticēšanos bērnu un pieaugušo starpā.

7.6 GALVENO PRINCĪPU KOMUNIKĀCIJA

Jebkuras kampaņas ietvaros ir svarīgi identificēt brīžus, kad mērķauditorijai būs vieglāk piekļūt informācijai un kad tā spēs labāk uztver svarīgākos vēstījumus. Attiecībā uz miesassodiem, šādas iespējas var rasties šādās situācijās:

- Dzimšanas reģistrācija;
- Pirmsdzemdību un pēcdzemdību pakalpojumi;
- Veselības pakalpojumu ietvaros un medicīnas darbinieku saskarē ar vecākiem, jaunajiem vecākiem un bērniem;
- Brīdī, kas bērns tiek uzņemts pirmsskolas iestādē, skolā, skolas mācību programmu ietvaros un neformālās izglītības vidē;
- Sniedzot ar bērniem saistītus sociālos un labklājības pakalpojumus;
- Sākotnējās un kvalifikācijas celšanas apmācības ietvaros personām, kas strādā ar bērniem un ģimenēm, tostarp skolotājiem un aprūpes darbiniekiem;
- Ar bērniem un ģimeni saistītu pilsoniskās sabiedrības organizāciju darbībā, tostarp reliģisko grupu, sporta klubu, mākslas, kultūras un citu brīvā laika organizāciju darbībā, kas saistīta ar bērniem un ģimenēm;
- Masu mediji - reklāmas stendi un radio/TV;
- Izpratnes veidošana internetā un sociālajos medijos u.c.



secinājumi

GALVENIE SOĻI, LAI PANĀKTU NEVARDARBĪGU BĒRNĪBU



Nepārprotams un skaidrs aizliegums tiesību aktos, kas attiecas uz visiem apstākļiem un vidēm, kur var atrasties bērns (piemēram, mājās, skolā).



Atbilstošus apmācības un kapacitātes uzlabošanas pasākumus, kas aptver pakalpojumu sniedzējus, tostarp sociālos darbiniekus, veselības aprūpes, tiesībsardzības un izglītības darbiniekus.



Bērnu aizsardzības sistēmas efektīvi īsteno likumu bērna labākajās interesēs.



Pilsoniskās sabiedrības iesaiste, jo īpaši informācijas sniegšanā un sniedzot atbalstu vecākiem un aprūpētājiem saistībā ar pozitīvas disciplinēšanas metožu izmantošanu.



Visaptverošs nacionālais rīcības plāns, kas ir vērsts uz bērna interesēm un aptver vairākus sektorus, un ietver:

- Koordinācijas mehānismus
- Uzraudzības un izvērtēšanas mehānismus
- Pietiekamu resursu sadalījumu



Izpratnes veidošanas kampaņas, kas atbalsta aizlieguma mērķi un veicina ar vardarbību bērnu audzināšanā saistīto attieksmju un uzvedības izmaiņas.

Nevardarbīga bērnība

Nevardarbīgas bērnības programmas mērķis ir veicināt pilnīgu miesassodu piemērošanas bērniem aizlieguma īstenošanu Baltijas jūras reģionā, pateicoties vairāku ieinteresēto pušu sadarbībai, plānošanai un rīcībai. Programmu pārvalda Baltijas jūras valstu padome un līdzfinansē Eiropas Komisija.

www.childrenatrisk.eu/nonviolence

Baltijas jūras valstu padome

Baltijas jūras valstu padome (BJVP) ir dibināta 1992. gadā kā politisks forums reģionālai starpvaldību sadarbībai un dialogam. BJVP dalībvalstis ir Dānija, Igaunija, Somija, Vācija, Islande, Latvija, Lietuva, Norvēģija, Polija, Krievija, Zviedrija, kā arī Eiropas Komisija. BJVP darbību nodrošina tās tīkli un ekspertu grupas. 1998. gadā BJVP sāka darbu pie ANO Bērnu tiesību konvencijas īstenošanas. BJVP Ekspertu grupa sadarbībai riska grupas bērnu jautājumos sadarbojas ar valstu, reģionālajām un starptautiskajām ieinteresētajām pusēm, lai izskaustu ļaunprātīgu izturēšanos pret bērniem, bērnu izmantošanu, bērnu tirdzniecību un visu veidu vardarbību pret bērniem. **www.cbss.org**

Reģionālā iniciatīva un partnerība

Nevardarbīgas bērnības programmas pamatā ir Igaunijas, Somijas, Latvijas un Zviedrijas ministriju, kā arī Polijas Bērnu tiesībsarga sadarbība. Valdības ministriju, valstu parlamentu, bērnu tiesībsargu, akadēmisko aprindu un organizāciju pārstāvji, kā arī bērni no lielākās daļas Baltijas jūras reģiona valstu, ir piedalījušies speciālistu sanāsmēs un piedalījušies programmas un vadlīniju ziņojumu sagatavošanā. Piedalījušies arī eksperti no citām Eiropas valstīm un institūcijām.

Globālā iniciatīva vispārējai bērnu miesas sodu izbeigšanai

Globālā iniciatīva vispārējai bērnu miesas sodu izbeigšanai sadarbojas ar valdībām un nevalstiskajām organizācijām, lai panāktu pilnību bērnu miesassodu aizliegumu un izskaušanu. Tā ir Nevardarbīgas bērnības programmas starptautiskais partneris.

www.endcorporalpunishment.org

Vadības ziņojumi

Soli pa solim: rokasgrāmata Bērnu tiesību konvencijas īstenošanai miesassodu izskaušanai

Nevardarbīga bērnība -

Vadlīnijas miesassodu aizlieguma īstenošanai valsts līmenī

Audzināšana un nevardarbīga bērnība -

Pozitīvas audzināšanas metodes miesassodu izskaušanai

Veidojot nevardarbīgu bērnību atbalstošu sabiedrību -

Izpratnes veidošanas kampaņas miesassodu izskaušanai

Pakalpojumu sniedzēji kā nevardarbīgas bērnības aizstāvji -

Pakalpojumu sniegšana bērniem un vecākiem, lai panāktu miesassodu izskaušanu

Nevardarbīgas bērnības panākumu noteikšana -

Attieksmes un uzvedības izmaiņu noteikšana miesassodu izskaušanai

Nevardarbīgas bērnības programmu vada
Baltijas jūras valstu padome sadarbībā ar:

Igaunijas Sociālo lietu ministrija
Somijas Sociālo lietu un veselības ministrija
Latvijas Labklājības ministrija
Polijas Bērnu tiesībsargs
Zviedrijas Veselības un sociālo lietu ministrija
Globālā iniciatīva vispārējai bērnu miesas sodu izbeigšanai

Vairāk informācijas par Nevardarbīgas bērnības programmu, tostarp vadlīniju ziņojumiem un kampaņu, atrodama www.childrenatrisk.eu/nonviolence

Nodibinājums "Centrs Dardedze" ir nevalstiska organizācija, kas iestājas par drošu bērnību – brīvu no fiziskas, emocionālas, seksuālas vardarbības un novārtā pamešanas. Ja Jums nepieciešams atbalsts nevardarbīgas bērnu audzināšanas jautājumos, aicinām sazināties ar centra speciālistiem.

Kontaktinformācija: Nodibinājums "Centrs Dardedze" Cieceres iela 3a, Rīga, LV-1002, Latvija
Tel: +371 6 7600685 Mob: +371 29556680 E-pasts: info@centrsdardedze.lv www.centrsdardedze.lv



Šo projektu līdzfinansē Eiropas Savienība Tiesību, vienlīdzības un pilsonības programmas 2014.-2020. gadam ietvaros. Šajā publikācijā atspoguļots vienīgi tās autoru viedoklis un Eiropas Komisija neuzņemas atbildību par veidu, kādā tiek izmantota tajā ietvertā informācija.



GLOBAL INITIATIVE TO
**End All Corporal
Punishment of Children**